

людьми, необхідно додати такі позиції як "усиновлення", "удочеріння", "передача іншій особі" до статті 149.

3. Покращити взаємодію між правоохоронними органами – міліцією, прокуратурою, прикордонниками, митною службою. З цією метою проводити спільні службові наради, а також семінари для відпрацювання механізму взаємодії між ними.

4. Вдосконалити положення постанови Кабінету Міністрів України № 231 від 31.03.1995 "Про застосування правил оформлення і видачі паспортів громадянам України для виїзду за кордон та проїзних документів дитини, їх тимчасового отримання та вилучення". Зокрема, врахувати пропозиції Державного комітету України у справах охорони державного кордону про введення спеціального ідентифікаційного документа з фотокарткою, який засвідчує належність до громадянства.

5. Ратифікувати Факультативний протокол до Конвенції про права дитини, який стосується торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії, відповідно до якого перелічені діяння визнаються кримінальними злочинами незалежно від місця скоєння.

6. Більшу увагу необхідно приділяти підвищенню освітньо-правового рівня дітей про їх права та свободи, розробити систему превентивної та освітньої роботи у цьому напрямі; розробити та запровадити спеціальні освітні програми для батьків з проблем прав дитини та запобігання торгівлі дітьми.

Внесення необхідних коректив до Кримінального кодексу, вдосконалення відомчих нормативних актів, а також ведення активної просвітницької та превентивної роботи дозволить більш ефективно захищати неповноліт-

ніх від злочинних посягань, у тому числі торгівлі людьми, що сприятиме вдосконаленню системи захисту прав дитини, виконанню Україною вимог Конвенції про права дитини, та просуванню суспільства у напрямку демократичних перетворень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Киренко С. Кримінально-правова охорона неповнолітніх: новий КК- старі проблеми // Право України. – 2002. – № 6. – С.39-41.
2. Лисенко І. Кримінально-правовий захист дітей від експлуатації // Право України. – 2002. – № 4. – С.65-69.
3. Закон України "Про охорону дитинства" від 26.04.2001 р., № 2402-3 // ВВР України. – 2001. – № 30. – Ст.142.
4. Закон України "Про освіту" від 04.06.1991 р., № 1144-12 // ВВР України. – 1991. – № 34. – Ст.450.
5. Указ Президента України "Про додаткові заходи щодо запобігання зникненню людей, удосконалення взаємодії правоохоронних та інших органів виконавчої влади в їх розшуку" // Офіційний вісник України. – 2001. – № 3. – С.7-9.
6. Постанова Кабінету Міністрів України "Програма запобігання торгівлі жінками і дітьми в Україні" від 25.09.1999 р., № 1768.
7. Постанова Кабінету Міністрів України "Комплексна програма протидії торгівлі людьми в Україні" від 5.07.2002 р., № 766.

Надійшла до редакції 13.06.2003

ЛЕВЧЕНКО Е.Б. НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ТОРГОВЛИ ДЕТЬМИ В УКРАИНЕ И ВОЗМОЖНОСТЬ ЕГО УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Рассмотрены вопросы усовершенствования нормативных правовых актов относительно защиты несовершеннолетних от преступных посягательств, в частности, противодействия торговли детьми

***

LEVCHENKO E.B. NORMATIVE-LEGAL MAINTENANCE OF COUNTERACTION OF TRADE WITH CHILDREN IN UKRAINE AND THE OPPORTUNITY OF ITS IMPROVEMENT

Questions of improvement of normative legal acts concerning protection of minors against criminal encroachments, in particular, counteractions of trade by children are considered

УДК 364.442.6:336.143(477)

К.Ю. МЕЛЬНИК, канд. юрид. наук

Національний університет внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ ОВС УКРАЇНИ ТА ЙОГО СПІВВІДНОШЕННЯ З ДЕРЖАВНИМ БЮДЖЕТОМ

Розглянуто реальний стан соціального захисту працівників ОВС України у порівнянні з декларуючим його чинним законодавством.

Процес реформування національного законодавства, який розпочався з прийняттям Верховною Радою України

Конституції України, торкнувся всіх галузей вітчизняної правової системи. Цей процес безпосередньо пов'язаний з

розвитком суспільних відносин в умовах ринкової економіки, а це означає, що правова система України повинна повною мірою відповісти новим умовам життя суспільства, надійно забезпечувати захист прав, свобод і законних інтересів людини та інших суб'єктів суспільних відносин. Трудове право та право соціального забезпечення є однією з найважливіших ланок правової системи України, яка повинна повною мірою забезпечувати соціально-правовий захист людини в сфері застосування права на працю.

Однією з чисельних категорій найманих працівників є працівники органів внутрішніх справ, які з огляду на характер функцій і завдань, що вони виконують, потребують посиленого захисту з боку держави та суспільства своїх прав, свобод, обов'язків і законних інтересів.

Незважаючи на те, що ряд законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів України встановлює досить широке коло заходів соціального захисту працівників органів внутрішніх справ, в реальному житті механізм реалізації цих заходів практично не працює, причина тут, по-перше, у недосконалому діючому законодавстві з цього питання, що виражається в його безсистемності, нестабільності, дублюванні окремих норм, наявності суперечностей та незабезпеченості економічним підґрунтям та механізмом реалізації окремих норм, по-друге, в неефективній практиці застосування законодавства юрисдикційними органами. Ситуація погіршується ще й тим, що сьогодні відсутня єдина державна програма захисту прав, свобод, обов'язків і законних інтересів персоналу органів внутрішніх справ.

Не може не викликати турботу той факт, що однією з основних причин загибелі працівників органів внутрішніх справ залишаються самогубства, основними причинами яких є конфліктні взаємини в родині працівників органів внутрішніх справ та матеріальні труднощі. Так, за період з 1996 по 2001 роки покінчили життя самогубством 297 працівників органів внутрішніх справ, а загинули при виконанні службових обов'язків за той же період 348 працівників. Тобто, від самогубств гине практично стільки ж працівників скільки й від рук злочинців. З огляду на вищезазначене, та враховуючи значну плінність кадрів, високий рівень звільнених за власним бажанням і з негативних мотивів, стан оперативної обстановки та прогностичну оцінку розвитку кримінальної ситуації, в державі виникла об'єктивна необхідність в комплексному підході до захисту прав, свобод, обов'язків і законних інтересів працівників органів внутрішніх справ.

Під соціальним захистом працівників органів внутрішніх справ розуміється діяльність держави щодо встановлення та реалізації гарантій соціально-економічних і соціально-культурних прав, що спрямовано на забезпечення процесу формування та розвитку професійних якостей та задоволення матеріальних і моральних потреб у відповідності з тим соціально-правовим статусом, який вони посідають в суспільстві [1, с 11].

Соціальний захист працівників органів внутрішніх

справ реалізується в наступних формах:

- 1) державне обов'язкове особисте страхування;
- 2) державне пенсійне забезпечення,
- 3) медичне обслуговування,
- 4) державна соціальна допомога,
- 5) пільги та компенсації

Аналізуючи положення спеціального законодавства можна зробити висновок, що працівники органів внутрішніх справ достатньою мірою забезпечені в соціальному плані. Але слід зупинити увагу на декларативності деяких вищезазначених заходів, що перед усім пов'язано з недостатнім фінансуванням діяльності системи МВС України. Так, працівники міліції, які використовують у службових цілях особистий транспорт, вже навіть забули, коли в останній час, у зв'язку з цим, виплачувалась грошова компенсація.

Слід зазначити, що рівень соціального захисту працівників органів внутрішніх справ напряму залежить від коштів, передбачених державним бюджетом на утримання органів внутрішніх справ. Так, протягом останніх років Міністерству внутрішніх справ України виділялися кошти в обсягах, які лише на 30-34 % забезпечували нормативну потребу та давали змогу лише частково фінансувати видатки на оплату праці (65-68 % від потреби). Так, Державним бюджетом України на 2003 рік видатки на утримання органів внутрішніх справ передбачені у розмірі лише 26 % від потреби, зокрема на 63 % забезпечена потреба в оплаті праці і на 9,1 % - в матеріально-технічному забезпеченні.

До того ж слід зазначити, що з моменту прийняття Закону України "Про міліцію", у Верховній Раді України постійно точилися розмови щодо скасування пільг працівникам міліції. Це нарешті отримало законодавче втілення в Законі України "Про Державний бюджет України на 2000 рік" [2] та в Законі України "Про Державний бюджет України на 2001 рік" [3], в яких було передбачено, що дія пільг у житловому забезпеченні, пільги при встановленні квартирних телефонів, пільги в оплаті житлової площі, комунальних послуг та палива, пільги на санаторно-курортне лікування і організований відпочинок у санаторіях, будинках відпочинку для працівників органів внутрішніх справ призупинена на 2000 та 2001 роки. До того ж, працівників органів внутрішніх справ позбавили навіть права безоплатного проїзду всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення. І це було зроблено незважаючи на положення, закріплене ст.22 Конституції України, де вказано, що при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод [4].

У 2002 році дію вищезазначених пільг та прав працівників органів внутрішніх справ було відновлено, але це було зроблено ненадовго оскільки вже Закон України "Про Державний бюджет України на 2003 рік" [5] знову фактично скасував соціальні гарантії передбачені Зако-

ном України "Про міліцію". Так, правом безоплатного проїзду всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення, а також пільгами в оплаті житлової площі, комунальних послуг та палива (50-відсоткова знижка в оплаті) можуть користуватись тільки ті працівники, грошові доходи яких менше величини прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб.

На наш погляд, по-перше, ці норми Закону України "Про Державний бюджет України на 2003 рік" суперечать Конституції України і підлягають скасуванню, і, по-друге, щоб така ситуація не була можлива і надалі, необхідно в Законі України "Про міліцію" та в Положенні про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України закріпити положення такого змісту: "Обмеження гарантій соціального і правового захисту працівників органів внутрішніх справ не допускається жодним законодавчим та підзаконним нормативно-правовим актом".

Необхідно звернути увагу на загальне закріплення в Законі України "Про міліцію" принципів оплати праці працівників міліції, при якому законодавець декларує, що форми і розміри грошового утримання працівників міліції повинні забезпечувати достатні матеріальні умови для комплектування якісного особового складу міліції, диференційовано враховувати характер і умови роботи, стимулювати досягнення високих результатів у службовій діяльності і компенсувати їх фізичні та інтелектуальні затрати. Конкретний же порядок рішення цих питань делегований на рівень підзаконних нормативно-правових актів, що дещо знижує значення закону, як акту, який володіє вищою юридичною силою. На наш погляд, необхідно прямо в законі встановити гнучкий порядок оплати праці в процентному або кратному відношенні до мінімальної заробітної платні.

Мало виправданого, в умовах низьких можливостей держави по належній оплаті праці, нам представляється абсолютна заборона на заняття працівниками органів внутрішніх справ будь-якими видами підприємницької діяльності. Ми вважаємо, що поряд з творчою, науковою та викладацькою діяльністю необхідно законодавчо дозволити заняття працівниками органів внутрішніх справ, у вільний від основної роботи час, індивідуально-трудовою діяльністю в порядку, який визначений законодавством. Це сприяло б самореалізації та підвищенню соціально-правової активності працівників органів внутрішніх справ, адаптації після виходу на пенсію, оскільки тривале виконання обов'язків в умовах агресивного комунікативного середовища сприяє виробленню у працівника певних стереотипів поведінки. Як свідчить практика, значна частина працівників після виходу на пенсію знаходиться у стані розгубленості та нездатна пристосуватись до існуючих суспільних відносин в умовах ринкової економіки.

Додатковим аргументом на користь цього служить те, що при бажанні будь-який вид підприємницької діяльно-

сті можна підвести під дозволу законом творчу, наукову або викладацьку діяльність, оскільки вбачання в будь-якій діяльності елементів творчості, наукового дослідження або навчання являється суб'єктивним і вельми умовним. Очевидні і варіанти обходу законодавчої заборони за допомогою включення в штатний розклад комерційних структур посад, відповідних дозволені сферам діяльності (наприклад, спеціаліст творчої лабораторії, лектор, спеціаліст групи наукового забезпечення діяльності та ін.), при цьому сам суб'єкт не обмежується назвою посади в напрямках діяльності. До того ж заборона на заняття працівниками органів внутрішніх справ будь-якими видами підприємницької діяльності не виключається можливість заняття ними підприємницькою діяльністю через посередників, членів сім'ї тощо.

Нам вважається необхідним вдосконалювати систему матеріального стимулювання працівників органів внутрішніх справ за рахунок як бюджетних коштів, так і за допомогою альтернативних джерел фінансування діяльності органів внутрішніх справ. До альтернативних джерел відносяться кошти від укладання різноманітних договорів про надання послуг, де однією з сторін є орган або підрозділ внутрішніх справ, а іншою – юридична або фізична особа, різноманітні пожертвування та матеріальна допомога юридичних та фізичних осіб. Існує необхідність в пошуку нових альтернативних джерел. Тут доречно згадати Постанову СНК РСФСР від 20 грудня 1922 року у відповідності до якої приписувалось направляти 50 % штрафних сум, що були стягнуті за незаконне виводження, збереження та збут спиртних напоїв і спиртостійких речовин, на преміювання працівників, що відзначилися в боротьбі з самогонварінням [6, с.282]. На наш погляд, на сучасному етапі виникла необхідність скористатися досвідом із власної історії щодо законодавчого закріплення спрямування відповідного відсотку від штрафних сум, що стягуються з правопорушників, на преміювання працівників органів внутрішніх справ, які відзначилися при забезпеченні громадського порядку та боротьбі зі злочинністю.

Також для посилення соціального захисту працівників органів внутрішніх справ необхідно:

- розробити та прийняти Закон України "Про державну службу в органах внутрішніх справ", Концепцію соціально-правового захисту персоналу органів внутрішніх справ, Положення про професійні спілки в органах та підрозділах внутрішніх справ;

- забезпечити координацію та кооперацію всіх ланок системи соціального захисту персоналу в системі МВС України;

- спрямувати наукову діяльність колективів наукових і науково-дослідних підрозділів та установ на забезпечення органів та підрозділів внутрішніх справ науково обґрунтованими рекомендаціями стосовно застосування різноманітних заходів, спрямованих на збереження кадрового ядра та залучення висококваліфікованих фахівців;

- поліпшити соціальне планування в органах внутрі-

шніх справ, постійно приділяти щирі увагу до особистості працівника і до його потреб;

- посилити мотивацію до якісної та високоефективної праці шляхом матеріального та морального стимулювання;

- сприяти активізації діяльності профспілкових організацій працівників органів внутрішніх справ;

- забезпечити вивчення, узагальнення і застосування на практиці здобутків зарубіжних країн в галузі соціального захисту працівників правоохоронних органів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мельник К.Ю. Соціально-правовий захист працівників органів внутрішніх справ (проблеми теорії та практики): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 /НУВС. -Х., 2003. -20 с.

2. Закон України "Про Державний бюджет України

на 2000 рік" від 17.02.2000 р., № 1458-III // ВВР України. - 2000. -№ 14-15-16 -Ст 121.

3. Закон України "Про Державний бюджет України на 2001 рік" від 7.12.2000 р., № 2120-III // ВВР України. - 2001. -№ 2-3 -Ст.10.

4. Конституція України: Коментар законодавства України про права та свободи людини і громадянина: Навч. посібник /Авт.-упоряд.: М.І. Хавронюк -К.: Парламент вид-во, 1999. -544 с.

5. Закон України "Про Державний бюджет України на 2003 рік" від 26.12.2002 р., № 380-IV // ВВР України - 2003 -№ 10-11 -Ст 86.

6. Систематический сборник действующих руководящих приказов, циркуляров и инструкций. -М.: Изд-во НКВД, 1924 -362 с.

Надійшла до редколегії 25.06.2003

МЕЛЬНИК К.Ю. СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА РАБОТНИКОВ ОВД УКРАИНЫ И ЕЕ СООТНОШЕНИЕ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ БЮДЖЕТОМ

Рассмотрено реальное состояние социальной защиты работников ОВД Украины в сравнении с декларирующим его действующим законодательством.

***

MEL'NIK K.YU. SOCIAL PROTECTION OF LAW-EMPLOYEES ORGANS OF UKRAINE AND ITS PARITY WITH THE STATE BUDGET

The real condition of social protection of law-employees organs of Ukraine in comparison with the current legislation declaring it is considered

УДК 323.2:351.75

О.М. МУЗИЧУК

Національний університет внутрішніх справ

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В СФЕРІ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Розглянуте поняття терміну "взаємодія" та особливості його застосування в практичній діяльності органів внутрішніх справ стосовно стосунків із громадськістю

У сфері взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості існують невирішені проблеми теоретичного, організаційного і юридичного характеру. Необхідні для практики наукові дослідження форм взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості, їх ефективність вивчені далеко не повністю. Незаперечним є те, що початковим етапом дослідження повинно бути обрання основ методології, зокрема, теоретичне пояснення запропонованого підходу до досліджуваних явищ, у першу чергу, до термінів, категорій, що мають ключове значення для визначення понятійного каркасу проблеми [1, с.6] Це обумовлено тим, що на даний час правова наука не виробила єдиного підходу до поняття "взаємодія", "координація", "організаційно-правові форми взаємодії"

тощо. Значенні поняття не визначені і в правових актах, хоча досить часто в них зустрічаються

Взаємодія взагалі - це "філософська категорія, що відображає процеси впливу різноманітних об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість, зміну стану, взаємоперехід, а також породження одним об'єктом іншого. Взаємодія становить вид безпосереднього або опосередкованого, зовнішнього або внутрішнього відношення зв'язку" [2, с.81]. Деякі автори називають категорію взаємодії адміністративно-правовою [3, с.25], що, на нашу думку, можна робити лише із застереженням "у спеціальному змісті". Загальноприйнятим у науковому товаристві є те, що при вирішенні спірних та широких за змістом питань необхідно спиратися на визнання в теорії